

Budeme muset dohnat preventivní péči

Ve vědeckém časopise *Journal of Epidemiology and Community Health* vyšel článek o sekundárních dopadech covidu-19 ve 27 evropských zemích, včetně ČR. K jeho autorům patří psycholožka **Gabriela Kšíňanová** z centra RECETOX PŘF MU.

MARTIN JEŽEK

LN Jaké jsou hlavní závěry vašeho výzkumu?

Nejdůležitější zjištění jsou v podstatě dvojitá. Za prvé, dle informací od účastníků studie byla relativně častá ztráta zaměstnání i odklad lékařské péče. Starší lidé se tak mohli dostat do finančních potíží nebo se potýkat s následky například zmeškaných preventivních prohlídek. Za druhé, některé demografické skupiny byly ke ztrátě zaměstnání náchylnější než jiné, a jak ztráta zaměstnání, tak odkládání lékařské péče rovněž

souvisely s faktory specifickými pro jednotlivé státy.

LN Zaměřili jste se na individuální faktory, které to jsou?

Velkou roli hrály zejména u ztráty zaměstnání kvůli covidu. Zjistili jsme, že ohroženější byli lidé s nižším vzděláním, s nižšími příjmy a také ženy, zejména ty starší. Ztráta zaměstnání během pandemie tak ohrožuje demografické skupiny, které jsou již ohroženy chudobou a finančními problémy. Existují tedy obavy, že pandemie tak přispěje k prohlubování sociálních rozdílů mezi lidmi.

LN Které demografické skupiny byly náchylnější v ČR?

Naše závěry vychází z dat o evropské populaci osob starších 50 let. Předpokládáme však, že do jisté míry mohou být zobecnitelné i pro Českou republiku a mladší populaci. Ztrátu zaměstnání, případně pokles příjmu očekáváme u skupin s nižším vzděláním a nižším příjmem, vzhledem k tomu, že tyto skupiny mají častěji zaměstnání, která nelze vyko-

návat distančně a která jsou méně stabilní. Snížením příjmu také mohly být ohroženy rodiny s dětmi, které se musely postarat o předškoláky a školáky, kteří zůstali doma. Dopad na rodiny nebyl zanedbatelný vzhledem k tomu, že v ČR byly zavřené školy téměř nejdéle z celé EU.

LN Vraťme se k těm sociálním rozdílům. Opravdu je covid zesílil? Jak se to projevuje?

Na definitivní odpověď na tuto otázku si ještě budeme muset počkat. Myslím si, že opatření sloužící ke zvládnutí pandemie nemohou zůstat bez ekonomických následků vzhledem k tomu, jak byla razantní, a je pravděpodobné, že případná ekonomická nestabilita dopadne nejvíce právě na nejohroženější demografické skupiny. Prohloubení sociálních rozdílů je však v tuto chvíli stále hypotézou.

LN Můžete zmínit faktory, které ovlivnily dopady covidu v dalších evropských zemích?

Faktory na úrovni jednotlivých států rovněž hrály roli. Asi nejdůležitějším zjištěním je, že přísinnost protiepidemických opatření byla asociována s odkladem zdravotní péče. V zemích, kde byla opatření přísná, lidé k lékařům častěji nedorazili, buď proto, že návštěvu zrušili, nebo proto, že ji odložil jejich lékař. Toto je příklad těch vedlejších účinků protiepidemických opatření. Jakkoli jsou důležitá, mohou vést k zanedbání preventivní péče nebo léčby chronických onemocnění.

Zahraniční literatura uvádí například takový pokles preventivních onkologických prohlídek, že se můžeme v následujících letech potýkat s nárůstem nádorových onemocnění, která nebyla včas zachycena. Některé studie také uvádí prodloužení doby ošetření u akutních stavů, například u infarktu. Lidé totiž váhali, zda mají do nemocnice vůbec přijít. Prodlévání také mohly nastat na straně nemocnic, které musely dodržovat zvýšená bezpečnostní opatření spojená s šířením covidu.

LN Co byste zdůraznila jako nejdůležitější?

Především vyšší míru ztráty zaměstnání u již ohrožených skupin, a tedy potenciální prohloubení sociálních rozdílů, a také vliv protiepidemických opatření na lékařskou péči pro potíže nesouvisející s covidem. A také velkou prevalenci jak ztráty zaměstnání, tak odkládání lékařské péče.

LN Jak je mohou využít vlády jednotlivých zemí?

Myslím, že do budoucna bude hodně důležité zajistit, aby lidé

dohnali veškerou lékařskou péči, včetně preventivních prohlídek, kterou kvůli covidu odložili. Je totiž možné, že by se zanedbání péče na zdravotním stavu, zejména starších osob, mohlo projevit.

LN Proč vlastně studie vznikla?

Na základě přání či potřeby pochopit ekonomické a sociální dopady pandemie, zejména ty nezačtené, spojené s protiepidemickými opatřeními. Ačkoli protiepidemická opatření byla potřeba, je zřejmé, že s sebou nesla také zvýšení nezaměstnanosti či odkládání lékařské péče pro potíže nesouvisející s covidem.

LN S jakým vzorkem obyvatelstva studie pracovala?

Použili jsme data z dotazníku Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe (SHARE), což je velký (v řádech desítek tisíc), dlouhodobě sledovaný soubor osob starších 50 let z celé Evropy. Částečně to bylo proto, že zejména odkládání lékařské péče je u starších lidí významné. Částečně jsme ale data využili kvůli jejich dostupnosti.